Eduskunta
Tulevaisuusvaliokunta

Kokous keskiviikkona 27.9.2017 klo 9.00

Asia: E 29/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnan ja Rooman julistuksen seuranta

Kirjallinen asiantuntijalausunto: kansainvälisten asiain neuvos, pääsihteeri Annika Lindblom, ympäristöministeriö

Teemat:

1. Miten aktiivisesti maailman ja Euroopan muissa maissa on ryhdytty Agenda2030 toimintaohjelman toteuttamiseen?
2. Kuinka laajasti Euroopan muissa maissa huomioidaan kestävän kehityksen sosiaaliset ulottuvuudet ekologisten rinnalla?

Yleisesti

Valtion päämiesten syyskuussa 2015 YK:ssa hyväksymä globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda2030, asettaa kaikille maailman maille vision, periaatteet ja tavoitteet kestävän kehityksen toteutumiseksi vuoteen 2030 mennessä. Agenda2030:n toimeenpanosta ovat päävastuussa kansalliset hallitukset. Tavoitteisiin ei kuitenkaan päästä ilman kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden osallistumista ja yhteistyötä, myös kansainvälisesti.

Kansainvälisellä tasolla toimeenpanon edistymisestä raportoidaan YK:n korkean tason poliittiselle foorumille (High-Level Political Forum on Sustainable Development; HLPF). Raportointi on vapaaehtoista, mutta Agenda2030:n suositusten mukaisesti jokaisen valtion tulisi raportoida toimeenpanostaan HLPF:lle vähintään kaksi kertaa ennen vuotta 2030.

Vuosittaisia seurantakokouksia on toistaiseksi järjestetty kaksi, vuosina 2016 ja 2017. Ensimmäisenä raportointivuonna 22 valtiota laati oman seurantaraporttinsa, **Suomi** näiden edelläkävijöiden joukossa. Muut Euroopan maat tässä ryhmässä olivat **Norja, Viro, Saksa, Ranska** ja **Sveitsi**. Vuonna 2017 raportoijavaltioita oli 43 kappaletta, Euroopan maista mukana olivat **Belgia, Hollanti, Italia, Kypros, Luxemburg, Monaco, Portugal, Ruotsi, Slovenia, Tanska** ja **Tsekin tasavalta**. Vuoden 2018 osalta raportointi-innostus on ollut edelleen korkealla. Syyskuuhun mennessä 44 valtiota on ilmoittanut halukkuudestaan raportoida HLPF:ssä heinäkuussa 2018.

OECD:n jäsenvaltiot **Australia, Kanada** tai **Yhdysvallat** eivät olleet vastanneet OECD:n tutkimuskyselyihin eivätkä ole toistaiseksi toimittaneet vapaaehtoisia kansallisia raportteja YK:n HLPF:lle. Myöskään **Venäjä** ei ole toimittanut raporttia ja tiedot Agenda 2030 implementoinnista Venäjällä ovat vähäiset. Venäjä on kuitenkin vuoden 2015 YK:n kestävän kehityksen huippukokouksessa esittänyt aikomuksensa sitoutua kestävän kehityksen tavoitteisiin. Myös Kanadassa keskustelu Agenda 2030:sta on ollut vähäistä ja institutionaalinen järjestäytyminen ja tavoitteiden implementoinnin suunnittelu on vasta käynnissä. Yhdysvaltojen vuonna 2015 alkanut prosessi tavoitteiden implementoimiseksi ei ole edennyt suunnitelmien mukaisesti. Australia ja Kanada aikovat kuitenkin toimittaa ensimmäiset raporttinsa YK:lle vuonna 2018.

Kansainvälistä raportointia merkittävämmäksi on koettu hallitusten vastuuvelvollisuuden varmistaminen kansalaisille ja sitä kautta kansallisten seuranta- ja arviointijärjestelmien luominen. YK:n mukaan vuonna 2016 yhteensä 125 valtiota oli käynnistänyt valtiolähtöiseen toimeenpanon ja sen seurannan. Euroopan valtiot muodostivat tästä suhteellisen suuren osuuden. Tästä huolimatta on vielä useita Euroopan maita, jotka ovat vasta muodostamassa kansallista kestävän kehityksen strategiaansa Agenda 2030:n toimeenpanemiseksi.

Esimerkkejä Agenda2030 sisällyttämisestä kansallisiin strategioihin

Lähes kaikki Euroopan valtiot ovat sisällyttäneet Agenda2030:n kansallisiin strategioihinsa tai vähintään toteuttaneet arvion kansallisten ja globaalien tavoitteiden yhteensopivuudesta. Kokonaan Agenda 2030:n mukaan luodut strategiat on osassa Euroopan valtioita. **Virossa** kestävän kehityksen strategia Sustainable Estonia 21 on päivitetty viimeksi 2016. **Norja** on luonut oman strategiansa nimellä 2030 Agenda. **Irlannilla** kansallista strategiaa vastaavana on Coalition 2030 -ohjelma, joka ennen kaikkea tavoittelee tietoisuuden lisäämistä ja koko yhteiskunnan aktivoimista. **Liettuassa** kansallinen strategia vuosille 2018-2022 on luotu Agenda 2030 huomioon ottaen ja **Tsekissä** parlamentti on arvioinut sovellettavuuden luomalla oman kestävän kehityksen strategiansa.

Useat maat ovat päivittäneet aiemmat kestävän kehityksen strategiansa vastaamaan Agenda 2030:a, kuten **Suomi, Saksa** ja **Belgia. Sveitsissä** Agenda2030 on sisällytetty kahteen kolmivuotiseen (2016-2019) strategiaan: kestävän kehityksen ja ulkoasian strategioihin. **Ranskan** kaksi vuoteen 2020 päättyvää strategiaa sisältää Agenda 2030:n mukaiset linjaukset, toisen keskittyessä ekologisen kestävyyden siirtymään ja toisen etenkin kestävään kasvuun ja työllisyyden lisäämiseen. **Alankomaat** on toteuttanut selvityksen SDG:n soveltuvuudesta jo olemassa oleviin strategioihin.

Italiassa, Itävallassa, Kreikassa, Portugalissa ja **Turkissa** Agenda2030 ollaan alustavien selvitysten jälkeen tuomassa mukaan kansallisiin strategioihin. Tätä vielä käynnissä olevaa prosessia koordinoi Italiassa ympäristöministeriö, Itävallassa ministeriöt yhdessä, Kreikassa koordinaatiostakin vastaava hallituksen sihteeristö ja Portugalissa pääosin kansallinen tilastokeskus. Samoin **Slovakian** hallitus on hyväksynyt linjaukset implementoinnille, jonka strategian tulisi valmistua 2019 mennessä.

SDG tavoitteiden yhteensoveltuvuus **Brasilian** oman 2016-2019 strategian tavoitteiden kanssa on analysoitu erillisellä selvityksellä ja vastaavuuden arvioitiin olevan erittäin hyvä. Samoin **Kiinan** viisivuotissuunnitelma päivitettiin ja hyväksyttiin Agenda 2030:a vastaavana vuonna 2016.

Esimerkkejä Agenda2030 politiikkakoordinaatiosta

Kuten **Suomessa**, myös **Virossa** pääministerin kanslian politiikka-analyysiyksikkö on vastuussa Agenda2030:n toimeenpanon koordinaatiosta. Kanslia johtaa myös työtä tukevaa ministeriöiden välistä työryhmää. Pääministerin kanslia komiteoineen vastaa koordinaatiosta myös **Latviassa, Tšekeissä ja Slovakiassa**. Mm. **Portugalissa** koordinointi tulisi selvitysten valmistumisen jälkeen 2019 jakautumaan pääministerin kanslian ja ulkoasianministeriön kesken.

Itävallassa ulkoministeriö koordinoi yhdessä liittovaltion kanslian kanssa 2030 Agendan toimeenpanoa. Myös **Portugalissa** ulkoasianministeriö yhdessä suunnittelun- ja infrastruktuurin ministeriön kanssa vastaa koordinoinnista. **Puolassa** taas päävastuu on taloudellisen kehityksen ministeriöllä, mutta kansainvälisissä toimenpiteissä ulkoasiainministeriöllä. **Australiassa** koordinointia johtaa ulkoasiainministeriö yhdessä pääministerin kanslian kanssa.

Yhteistyöverkostot eri ministeriöiden tai muiden instituutioiden kesken ovat tavallisia koordinaattoreita Agenda 2030 toimeenpanossa. **Ruotsissa** päävastuu jakautuu hallinto- sekä kansainvälisen kehitysyhteistyön ministereille, jotka koordinoivat ministeriöiden välistä työryhmää. **Norjassa** päävastuussa on valtiovarainministeriö yhdessä muiden ministeriöiden kanssa, mutta myös ministeriöiden välinen yhteistyöverkko on mukana ulkoasiainministeriön johdolla. **Sveitsissä** ministeriöiden välinen yhteistyöverkosto on päävastuussa 2030 Agendasta, mutta monitorointiin osallistuvat myös liittovaltion kanslia, sekä kestävän kehityksen toimikunta. **Alankomaissa** Agenda2030 koordinaattori on nimitetty ulkoasianministeriöstä, joka johtaa ministeriöiden välistä työryhmää. **Belgiassa** ministeriöiden edustajien komissio on pääasiallinen alusta, joka raportoi SDG:n etenemisestä vuosittain. Myös **Tanskassa** toimeenpanoa koordinoi ministeriöiden edustajista koostuva ryhmä, joka toimii pääasiallisesti ulkoasianministeriön alaisena. **Liettuassa** pääministerin johtama hallituksen kestävän kehityksen komissio on vastuussa yhdessä eri instituutioiden edustajista koostuvan työryhmän kanssa. **Ranskassa** koordinaatio on usean tahon vastuulla ml. pääministerin alla toimivan ministeriöiden välisen delegaation. **Kiinassa** 43 valtionhallinnon instituutiosta koostuva koordinaatiomekanismi vastaa Agenda 2030 implementoinnista. Muun muassa **Espanjan** ja **Iso-Britannian** järjestäytyminen ja koordinaatioverkoston luominen on kesken.

Agenda2030 ja kestävään kehitykseen keskittyvät sihteeristöt on nimitetty paitsi **Suomessa**, myös **Saksassa, Kreikassa ja Italiassa**. Saksassa koordinaatiosta vastaa pääasiassa valtiosihteerien komitea, yhdessä parlamentin jäsenistä muodostuvan neuvonantokomitean ja Saksan kestävän kehityksen kanslian kanssa. Kreikassa hallituksen sihteeristö vastaa koordinoinnista ja Italiassa koordinointiin on nimitetty parlamentista 2030 Agendan komitea, joka tekee yhteistyötä 80 kansalaisjärjestöstä koostuvan Kansallisen kestävän kehityksen allianssin kanssa. **Brasiliassa** kansallinen 16 liittovaltion, osavaltion, sekä kunnallisen tason päätöksenteon edustajista koostuva SDG komitea vastaa Agendan ja tavoitteiden integroinnista, dialogin herättelemisestä sekä toimeenpanosuunnitelman valmistelusta.

Kansallinen/hallituksen toimeenpanosuunnitelma

Suomen lisäksi **Liettua, Tanska** ja **Ruotsi** ovat luoneet oman kansallisen toimeenpanosuunnitelmansa. Kaikki neljä suunnitelmaa on käsitelty vuonna 2017. Euroopan ulkopuolisista maista muun muassa **Madagaskar, Vietnam** ja **Kiina** ovat luoneet omat toimeenpanosuunnitelmansa. **Kreikka** on luonut sektorikohtaisen toimintaohjelman, johon on kirjattu valtiohallinnon eri osilta odotettavat toimenpiteet. **Belgia** on luonut oman Agenda2030 viestintäsuunnitelmansa mikä sisältää useita toimeenpanosuunnitelmaa vastaavia toimenpiteitä.

Ranska, Norja, Latvia ja mm. **Brasilia** ovat luomassa omaa kansallista toimeenpanosuunnitelmaansa, ja **Sveitsi** pyrkii esittelemään liittovaltion kanslialle oman suunnitelmansa vuonna 2018.

Useat valtiot eivät kuitenkaan omaa varsinaista toimeenpanosuunnitelmaa, vaan implementointia ohjaavat strategiat tai maininta Agenda2030:n huomioon ottamisesta muissa toimintasuunnitelmissa.

Sidosryhmien osallistaminen toimeenpanoon

Lähes kaikki valtiot ovat **Suomen** lailla maininneet ottaneensa eri sidosryhmien edustajia mukaan toimeenpanon suunnitteluun ja/tai seurantaan. **Tanskassa** ja **Saksassa** useita eri yhdistyksiä, yrityksiä ja tieteellistä yhteisön asiantuntijoita osallistui kansallisen strategian kehittämiseen. **Saksa** on myös luonut etenkin yrityssektoria koskevan yritysten yhteiskuntavastuufoorumin. **Ruotsissa** vuonna 2016 nimitetty kansallinen komitea keskittyy Agenda 2030:sta tiedottamiseen ja koostuu ennen kaikkea kansalaisjärjestöjen, paikallishallinnon, tieteellisen yhteisön sekä yrityssektorin edustajista. Lisäksi #FirstGeneration ohjelma pyrkii lisäämään etenkin nuorten tietoisuutta kestävästä kehityksestä.

Myös **Norja, Itävalta** ja **Alankomaat** ilmoittavat kansalaisyhteiskunnan osallistamisen olevan korkealla tasolla. **Viro** järjesti vuonna 2016 kestävän kehityksen foorumin johon kutsuttiin osallistujia etenkin kansalaisjärjestöistä ja yksityiseltä sektorilta. Viron erikoisuutena on julkisuuden henkilöiden hyödyntäminen SDG:itä koskevassa viestinnässä. Myös **Belgiassa** viestintä on suuressa roolissa sidosryhmien osallistamisessa. Belgian erikoisuuksiksi nimetään SDG lähettilät eri organisaatioista ja mahdollisimman kansantajuinen verkkosivusto. **Sveitsissä** on luotu foorumi sidosryhmien väliselle dialogille.

Puola keskittyy osallistamaan mm. kansalaisjärjestöjä etenkin kehitysyhteistyön kannalta olennaisten tavoitteiden saavuttamisessa. **Turkki** on ilmoittanut pyrkivänsä ottamaan yrityksiä ja kansalaisjärjestöjä mukaan päätöksentekoprosesseihin, mutta menetelmiä vasta kehitetään. Mm. **Slovakia, Espanja** tai **Kroatia** eivät ole raporteissaan ilmoittaneet sidosryhmien osallistumisesta.

Euroopan ulkopuolisia esimerkkejä ovat mm. **Meksikon** 90 yrityksestä, säätiöstä ja organisaatiosta koostuva Alliance for Sustainability. Toisaalta mm. **Kiina** ei ole määritellyt raporteissaan erikseen kansalaisyhteiskunnan osallistamista päätöksentekoprosessiin.

Tavoitteiden priorisointi, erityisesti sosiaalisen kestävyyden huomioiminen

Jotkin valtiot ovat erikseen määritelleet mihin kestävän kehityksen tavoitteisiin niiden strategiat keskittyvät tai tulevat keskittymään. Sosiaaliset tavoitteet, kuten sukupuolten välinen tasa-arvo, ja sosio-taloudelliset tavoitteet, kuten kestävä talouskasvu, ovat useiden valtioiden erityisenä tavoitteena. Ympäristö- ja ilmastotavoitteita ilmoitetaan usein toteutettavan Pariisin ilmastosopimuksen mukaisesti.

Norja ilmoittaa haasteikseen erityisesti tietoisuuden lisäämiseen psyykkisistä sairauksista, naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen, nuorten syrjäytymisen ehkäisyn, kestävän infrastruktuurin luomisen, kaupunki-ilman parantamisen, ruokahävikin vähentämisen sekä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan. **Ruotsin** ilmoittaa painottavansa etenkin feminististä päätöksentekoa, naisten oikeuksia ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Muiksi päätavoitteikseen Ruotsi ilmoittaa kansainvälisen ilmastoyhteistyön ja merten suojelemisen. **Tanska** painottaa tavoitteista etenkin jo olemassa olevia vahvuuksiaan kuten kestävän kasvun ja työllisyyden varmistamista, vahvan hyvinvointiyhteiskunnan pohjaa sekä kehitysapua.

Ranskan päätavoitteeksi määritellään kestävän kasvun edistäminen sekä työllisyyden ja sosiaalisen tasa-arvon lisääminen. **Saksan** kehitystavoitteet keskittyvät ennen kaikkia nälän vähentämiseen, kestävien tulevaisuusmahdollisuuksien luomiseen nuorille, reilun kaupan tukemiseen, yrityssektorin kestävään kehittymiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. **Sveitsin** tarkoituksena on keskittyä etenkin kestävään verosuunnitteluun, sijoittamiseen ja yritysvastuuseen, mutta myös ympäristöongelmiin ja terveyteen.

Latvia painottaa erityisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa, kestävää talouskasvua ja työllisyyttä, rauhaa ja mukaan lukevaa yhteiskuntaa sekä oman yhteiskuntansa resilienssin parantamista. **Liettua** priorisoi toimeenpanosuunnitelmassaan etenkin tavoitteet köyhyyden vähentämiseksi, hyvän koulutuksen, sukupuolten välisen tasa-arvon, ilmastonmuutoksen ja yhteistyön lisäämisen. **Puola** painottaa erityisesti tavoitetta 16 koskien rauhaa ja oikeudenmukaisuutta, mutta haluaa keskittyä myös yritysvastuuseen, laittomaan rahaliikenteeseen ja verokiertoon.

Alankomaat ilmoittaa painottavansa etenkin ruoka- ja lääketurvaa, taloudellisia tavoitteita kuten kestäviä toimitusketjuja, verosuunnittelua ja kansainvälistä kauppaa. **Belgian** strategian suunnitteluun osallistuneiden sidosryhmien mukaan Belgian tulisi kiinnittää erityistä huomiota veden ja ilman laatuun, uusiutuviin energiamuotoihin ja köyhyyden ennaltaehkäisyyn. **Italia** ilmoittaa keskittyvänsä seuraavan viiden vuoden aikana etenkin valtion sosioekonomisen tasa-arvon ja taloudellisen balanssin palauttamiseen. **Kreikka** tulee priorisoimaan erityisesti kestävän kuluttamisen, kiertotalouden, ilmastonmuutokseen sopeutumisen sekä kestävän kehityksen koulutuksen tarjoamisen.

Lähteitä

- Gricevic, A. Coordination of Sustainable Development Indicators in Lithuania. Statistics Lithuania. https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/ge.32/2017/mtg1/EN_EM_2B2-Lithuania-Coordination.pdf
- Maiden antamat vapaaehtoiset kansalliset raportit High Level Political Forumeille vuosina 2016 ja 2017 https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/
- Mulholland, E. (2017) The Role of European Parliaments in the implementation of the 2030 Agenda and the SDGs. ESDN Quarterly Report 45, July 2017, ESDN Office, Wien.
- Mulholland, E. & G. Berger (2017), Multi-level Governance and Vertical Policy Integration: Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development at all levels of government, ESDN Quarterly Report 43, January 2017, ESDN Office, Wien.
- E. Mulholland, A. Bernardo & G. Berger (2017), Communication and Awareness Raising in the Implementation of the 2030 Agenda and the SDGs: Activities and Challenges, ESDN Quarterly Report 44, April 2017, ESDN Office, Wien
- OECD (2016). Better Policies for 2030 http://www.oecd.org/dac/Better%20Policies%20for%202030.pdf
- OECD (2017) Measuring Distance to SDG Targets http://www.oecd.org/std/OECD-Measuring-Distance-to-SDG-Targets.pdf:
- Polish Aid (2017) https://polskapomoc.gov.pl/The,2030,Agenda,for,Sustainable,Development,2400.html verkkosivu 25.9.2017
- YK (2016). Progress towards the Sustainable Development Goals http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/2016/75&Lang=E
- YK (2017) Progress towards the Sustainable Development Goals. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/2017/66&Lang=E